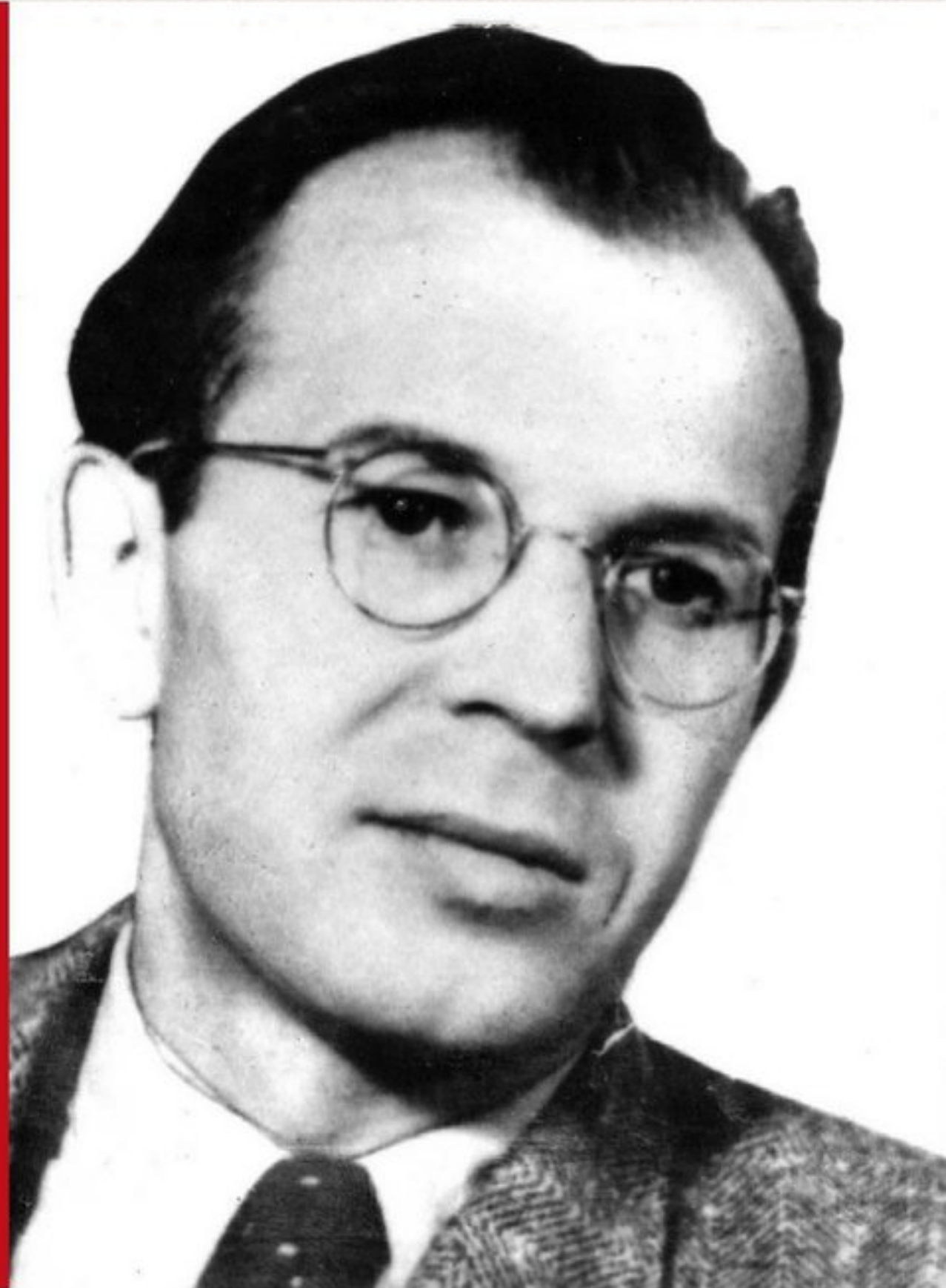

✓ TOMÁŠ ČERNÁK

HUSÁK

mladé roky Gustáva Husáka 1913 – 1939

TOMÁŠ ČERNÁK

HUSÁK

MLADÉ ROKY GUSTÁVA HUSÁKA (1913 – 1939)

MARENČIN PT

Recenzenti:

PhDr. Zdeněk Doskočil, PhD., Historický ústav Akademie věd ČR

*PhDr. Vladimír Michalička, PhD., Múzeum školstva a pedagogiky
Bratislava*

© Tomáš Černák, 2015

© Marenčin PT, spol. s r.o., 2015

Jelenia 6, 811 05 Bratislava

marencin@marencin.sk www.marencin.sk

Cover © Marenčin Media, 2015

Design © Katarína Marenčinová, 2015

Jazyková úprava Sylvia Sachs

487. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-8114-525-4 (viaz.)

ISBN 978-80-8114-526-1 (ePub)

Úvod

Osobnosť Gustáva Husáka sa v širšej slovenskej i českej verejnosti spája predovšetkým s funkciami prezidenta Československej socialistickej republiky a generálneho tajomníka Ústredného výboru Komunistickej strany Československa, ktoré Husák zastával v 70. a 80. rokoch 20. storočia. Radoví občania ho v tom čase mali možnosť vídať na televíznych obrazovkách, v prvomájových sprievodoch, alebo v tlači, pričom Husáka poznali už ako staršieho pána, ktorého rétorika sa v podstate nevymykala z rámca jeho predchodcov. Najmä od konca 70. rokov boli na Husákovej tvári, mimike i prejavoch badateľné stopy zhoršujúceho sa zdravotného stavu a staroby vôbec. Skôr narodení ľudia, ktorí si Husáka pamätajú zo 60. rokov, prípadne ešte z po-februárového obdobia, môžu mať túto osobnosť naopak zafixovanú v úplne inej perspektíve. Najčastejšie naňho spomínajú ako na energického človeka, pevne idúceho za svojím cieľom a vynikajúceho rečníka, ktorý dokázal upútať i strhnúť tisícky ľudí vrátane mladých študentov.

Málokto si však Gustáva Husáka pamätá zo študentských lavíc a univerzitných štúdií, keď sa formovalo jeho komunistické presvedčenie a začínala takmer šesťdesiat rokov trvajúca politická činnosť. Husák študoval v nestabilnom medzivojnovom období a práve v tom čase sa vplyvom viacerých okolností utváral jeho osobnostný profil, ktorý ho charakterizoval i neskôr. Najmä na Husákovi

v mladom veku sa dajú najlepšie ilustrovať jeho vlastnosti, povaha či záujmy, o ktorých sa dodnes šíria rôzne „hodnoverné“ údaje. Gustáv Husák totiž nebol a nemohol byť iba suchým politikom, a aj keď politika hrala v jeho živote najvýznamnejšiu úlohu, mal tiež rôzne iné starosti i radosť. Pokúsil som sa teda pozrieť na mimoriadne zložitú osobnosť Gustáva Husáka prostredníctvom jeho detstva v Dúbravke, školských začiatkov v rodisku, štúdia na bratislavskom gymnáziu a Právnickej fakulte Univerzity Komenského.

Táto kniha je preto do istej miery aj dejinami Dúbravky, z ktorej Husák pochádzal, rovnako ako aj históriou Masarykovho štátneho reálneho gymnázia v Bratislave (súčasného Gymnázia Grösslingova). Podobne bolo pri písaní potrebné zachytiť i vznik a počiatky Univerzity Komenského, ďalej pôsobenie študentského hnutia v 30. rokoch 20. storočia, politiku Komunistickej strany Československa na Slovensku v sledovanom období a vôbec dobovú atmosféru vtedajšej Bratislavy, na pôde ktorej sa významná časť udalostí opisovaných v tejto knihe odohrala. Celý text tak nie je a ani nemôže byť iba o Gustávovi Husákovi. Jeho postavu bolo potrebné zasadiť do kontextu doby, v ktorej vyrastal a prežil svoje mladé roky a ktorá mala dôležitý podiel na formovaní Husákovej osobnosti.

Bol predstaviteľom mladej ľavicovej generácie, po Vladimírovi Clementisovi či Ladislavovi Novomeskom už druhej, ktorá vstúpila do verejného života v polovici 30. rokov 20. storočia. Gustáv Husák a jeho kolegovia bývajú tiež označovaní za druhú generáciu Davistov, pretože výrazným spôsobom nadviazali na svojich predchodcov združených okolo časopisu DAV a v mnohom ich aj prekonal. Husák bol v dobrom zmysle slova Clementisovým žiakom a ich vzťah napokon prerástol až do vzájomného celoživot-

ného priateľstva. Tieto slová napokon platia aj o Ladislavovi Novomeskom. Obe generácie tvorili súčasť slovenského spoločenského i politického života v medzivojnovnej ČSR a zaradili sa do radov vtedajšej slovenskej inteligencie, v rámci ktorej im patrilo významné miesto.

Kniha mapujúca mladé roky Gustáva Husáka vznikala niekoľko rokov a predchádzal jej systematický výskum v slovenských i českých archívoch a knižniciach. Pokiaľ to bolo možné, snažil som sa nájsť aj posledných žijúcich pamätníkov Husákovej mladosti, ktorých spomienky tvoria súčasť tejto publikácie. Ide o vzácnu skutočnosť, nakoľko archívne fondy či dobová tlač nie vždy dokážu priblížiť vtedajšiu atmosféru, nehovoriac o tom, že nie všetko sa dostalo na papier a zachovalo pre budúce generácie. Zbieranie materiálu najrôznejšieho druhu predstavovalo postupné skladanie akejsi mozaiky, čoho výsledkom je práve kniha, ktorú čitateľ drží v rukách. Treba si totiž uvedomiť, že k rokom Husákovej mladosti sa zachovalo najmenej pramenného materiálu a táto časť jeho života bola, až na zopár výnimiek, málo prebádaná. Napriek všetkému kniha úplne nevyčerpáva zvolenú tematiku, čo ani nebolo jej cieľom.

Dlho sme spoločne s vydavateľom uvažovali, aká osobnosť by mohla napísať pár slov na úvod knihy, ktorými by ju takpovediac vypravila do sveta k čitateľovi. Nešlo o jednoduché rozhodovanie, nakoľko Husákovi generační druhovia už nie sú medzi nami, prípadne im vysoký vek a zdravotný stav neumožnil napísať krátku spomienku. Naša voľba nakoniec padla na pána Alberta Marenčina staršieho, ktorý sám prežil sledované obdobie, a aj keď o generáciu mladší od Gustáva Husáka, bol súčasťou mladej slovenskej ľavicovej inteligencie. Ide teda o slová človeka stojaceho v blízkosti opisovaných udalostí a postáv a sledujúceho celé Husákovo politické pôsobenie.

Záverom by som chcel vysloviť vďaku všetkým priateľom, kolegom, známym či pracovníkom archívov a knižníc na Slovensku i v Čechách, ktorí akýmkoľvek spôsobom napomohli k vzniku tejto publikácie. Rovnako patrí moja vďaka i recenzentom a vydavateľovi, ktorý sa podujal na vydanie knihy, čo v dnešných časoch nepredstavuje pri literatúre podobného druhu samozrejmosť. Menovite by som však chcel uviesť tých spolužiakov Gustáva Husáka, ktorí napomohli pri vzniku knihy prostredníctvom svojich spomienok. Bez nich by totiž práca nebola úplná. Moja veľká vďaka preto patrí Ivanovi Institorisovi, Jurajovi Gaburovi, Imrichovi Kružliakovi, Ladislavovi Šimovičovi a ich rodinám.

Tomáš Černák

MÔJ NÁZOR NA GUSTÁVA HUSÁKA

Albert Marenčin st.

Nie som, ani som nikdy nebol Husákovým nekritickým obdivovateľom, a tobôž nie jeho zaslepeným protivníkom – už aj preto, lebo som ho vlastne osobne nepoznal. Jeho meno som prvýkrát počul až začiatkom 40. rokov ako bratislavský vysokoškolák. Potom som sa postupne dozvedal, že je to čestný a inteligentný komunista, „otvorená hlava“, bystrý a pohotový diskutér, advokát a tajomník Ústredného zväzu špeditérov. Predovšetkým však jeden z najbližších priateľov Laca Novomeského, čo bolo pre mňa zárukou „ľudskej kvality“ všetkých, ktorí stáli v blízkosti tohto výnimočného básnika.

Povstanie, koniec vojny, môj trojročný pobyt v Paríži a moje pôsobenie vo Francúzskom rozhlase akoby ma boli celého zmenili a pozmenili aj moje myslenie a názory, ba aj moje komunistické presvedčenie. Zostal som, pravdaže, aj naďalej „bezpartajným“ komunistom, ale už politicky vľajnejším, rozvážnejším a ľudsky chápavejším, akým som sa snažil zostať až doteraz.

Hovorím o týchto mojich súkromnostiach tak obširne, aby som aspoň čiastočne objasnil svoj názor na Gustáva Husáka a na pozíciu, z akej som sledoval jeho kariéru a utváral si názor na jej dramatické zákruty, víťazné vzostupy a tragické pády. Na podrobnú analýzu jeho politického profilu si netrúfam, ani by som nedokázal skúmať

a hodnotiť jednotlivé etapy jeho politického života, pretože toto všetko sa mi navzájom prelína a zlieva do jedného súvislého prúdu, ktorý ho unášal a chvíľami aj surovo vliekol a postupne formoval do podoby, v akej ho poznáme.

V mojich spomienkach a vo vedomí poznatkov, ktoré som o ňom získal väčšinou „z druhej ruky“, ostáva Gustáv Husák stále žiť ako veľká a tragická osobnosť. Veľká svojimi zámermi a cieľmi, a pritom tragická, pretože ich nedokázal a nemohol uskutočniť. Napriek tomu neklesol ani pod ťarchou svojho zničeného osobného života. Statočne niesol bremeno svojich politických aj osobných neúspechov, i odióznu úlohu bezmocného prezidenta, ktorú neprijal z túžby po sláve a bohatstve, ako tvrdia jeho protivníci, ale z pocitu zodpovednosti a predovšetkým z vôle Kremľa, domácich pseudovlastencov, a najmä časti predstaviteľov českého stranického aparátu, ktorí boli radi, že konečne majú na koho zvaliť zodpovednosť za všetky hanebnosti i zločiny režimu, aby sami mohli zostať bezúhonne čistí pred národom a súdom dejín.

I. DETSTVO

DÚBRAVKA – RODISKO

Osobnosť politika a štátnika Gustáva Husáka (pokrsteného ako Augustín) bude vždy nerozlučne spätá s jeho rodiskom, ktorým je dnešná mestská časť Bratislavy, Dúbravka. V druhej dekáde 20. storočia to ešte bola samostatná obec bez rozsiahlych sídlisk, desiatok panelákov a rôznej inej zástavby, ktorá začala Dúbravku obklopovať na prelome 60. a 70. rokov. Sám Husák sa k Dúbravke stále hlásil a podľa možností sa do nej k svojim príbuzným vracal, najmä k svojim sestrám. Po celý život zostal hrdým Dúbravčanom, na svoju obec nedal dopustiť a nikdy s ňou nestratil kontakt. Pri mapovaní Husákovho turbulentného životného príbehu je preto dôležité poznať prostredie, z akého vzišiel a ktoré sa podieľalo na formovaní jeho osobnosti.

Obec Dúbravka sa začiatkom 20. storočia rozprestierala na východnom úpätí Devínskej Kobyly, učupená pod lesom v malebnom malokarpatskom prostredí a počítajúca približne tisíc duší (v roku 1927 mala obec tisícšesťdesiatdeväť obyvateľov). V jej bezprostrednom susedstve sa nachádzali a dodnes nachádzajú obce Lamač, Devínska Nová Ves, Karlova Ves, Záhorská Bystrica a takpovediac „cez kopec“ Devín. Práve Dúbravka bola dlhý čas poddanskou obcou devínskeho hradného panstva. Oproti staroslávne-
mu Devínu však mala výhodu, že ju vďaka Devínskej Kobyli nikdy neohrozovali vody Dunaja, takmer každoročne prinášajúce záplavy. Samotný pôvod obce, či skôr jej dolo-
ženie v listinách, je ale diskutabilné. Mnohé archeologické

nálezy z blízkeho okolia preukázali, že toto územie bolo osídlené už od praveku, ale dlho sa viedli polemiky, kedy presne bola založená osada. Skúmanie dejín Dúbravky sa stalo predmetom aj malej vedeckej polemiky, a to najmä po uverejnení práce neskoršieho rektora Univerzity Komenského Václava Chaloupeckého *Staré Slovensko*, v ktorej tvrdil, že prvá zmienka o Dúbravke pochádza z roku 1288. Opieral sa totiž o listinu, na ktorej našiel záznam o darovaní *zeme strážcov lesa (terra custodum silve castri)*, a práve s týmto názvom si Chaloupecký stotožnil Dúbravku.

Jeho názoru oponoval o desať rokov neskôr Vladimír Šmilauer, argumentujúc na základe lokalizácie potokov v spomínanej listine, že dnešná Dúbravka sa nachádza viac na západ od *zeme strážcov lesa*. Odhliadnuc od týchto polemík, prvá písomná zmienka o Dúbravke pochádza až z roku 1574 a je spojená s chorvátskym osídlením juhozápadného Slovenska. Chorvátski kolonisti už od začiatku 16. storočia opúšťali priestor západného Balkánu z dôvodu tureckých nájazdov a postupne sa usídľovali v okolí dnešnej Bratislavy. Takto prišli do Lamača, Devínskej Novej Vsi, Záhorskej Bystrice, ale aj do Vajnora, Rusoviec a ďalších obcí, ktoré ešte i dnes nesú chorvátsky ráz. V prípade Dúbravky je „prvým overeným záznamom údaj z 12. októbra 1574 v knihe konceptov mesta Bratislavy, kde sa na str. 212 uvádza, že oproti osade Lamač je nová osada, v ktorej bývajú Chorváti.“ O chorvátskom pôvode obce svedčia okrem viacerých listinných prameňov aj tamojšie priezviská ako napr. Brankovič, Granec, Lučanič, Miklošovič a v podstate i Husák, ktoré sa v Dúbravke hojne vyskytovali. Sám Husák predpokladal, že jeho rodina má chorvátsky pôvod.

V rozhovore s historikom Viliamom Plevzom Husák charakterizoval trochu položartovne pôvod Dúbravčanov takto: „*My Dúbravčania – a vôbec Záhoráci – sme od čias*

Svätopluka ustúpili iba o tri kilometre (z Devína cez hory do Dúbravky), pred nemecko-maďarským náporom sme tisíc rokov držali chrbát rôznym kopaničiarom a lazanom, ktorí sa teraz idú vyťahovať svojim národným suchorením v minulom storočí. Môže byť, že sme aj spriaznení s veľkomoravskými kniežatami, ktorí z Devína chodili na poľovačky do dúbravských hôr a zaiste aj na zálety. Naši predkovia tu sedeli na zemi a obrábali ju, nepustili ďalej ani Turkov, ani Nemcov, ani Maďarov, a aj keď neboli matičiari, ba ani len Vajanského nevideli chodiť k mädokýšu, po stáročia sedeli na tejto zemi a takpovediac svojim zadkom vysedeli slovenskosť okolia Bratislavy. Môže byť, že sa o národ nezaslúžili, ale bohvie, kto je to ten národ, ak nie tí sediaci a robotníci.“

Späť však k historickým prameňom. V listinách a ďalších dokumentoch pochádzajúcich z novšieho obdobia sa obec spomína najčastejšie pod maďarským názvom *Hidegkút* a nemeckým *Kaltenbrunn*. Obe pomenovania znamenajú v preklade *studený prameň*, zrejme odvodený od miestneho prameňa pitnej vody, a to isté značí aj slovenské pomenovanie Dúbravka. Pojmom dúbravka či dúbrava sa označovala buď lesná studňa, alebo potok pretekajúci pomedzi dubové lesy, ktoré sa v hojnej miere vyskytovali v tomto priestore. V roku 1913 dostala Dúbravka názov *Pozsony-Hidegkút*, pretože vo vtedajšom Uhorsku bolo viacero obcí nesúcich názov *Hidegkút* a úrady ich potrebovali jasne rozlíšiť. Stalo sa tak v predvečer prvej svetovej vojny na základe územnosprávnej reformy. Toto pomenovanie potom používala obec až do vzniku Československej republiky (ČSR), kedy sa začala nazývať po slovensky Dúbravka.

Nová osada založená Chorvátmi postupom desaťročí a storočí rástla, rozvíjala sa a priamo úmerne sa zvyšoval aj počet jej obyvateľov. Tí sa väčšinou živili najmä poľnohospodárstvom, a to napriek tomu, že ich polia boli v ťažko

prístupnom svahovitom teréne. V 17. až 18. storočí tvorilo významnú zložku poľnohospodárskej výroby vinohradníctvo, ale okrem neho sa Dúbravčania živili tiež chovom dobytka, či dokonca predajom tajne narúbaného dreva v okolitých lesoch. Podľa údajov z kanonickej vizitácie devínskej fary žilo v roku 1731 v Dúbravke tristoosem obyvateľov. Sľubný vývoj narušili udalosti odohrávajúce sa počas 19. storočia, keď obec postihli viaceré pohromy. V roku 1809 napríklad napoleonské vojská pri postupe na Viedeň vyplienili Dúbravku, počítajúcu päťstopäťdesiatšesť duší. Dňa 22. augusta 1831 zas vypukla v obci cholera, ktorá sa z oblasti Haliče šírila po celom Uhorsku a nepriamo mala na svedomí vypuknutie sedliackeho povstania na východnom Slovensku. Presné počty zomrelých v Dúbravke nie sú známe, ale v neďalekom Prešporoku sa cholerou nakazilo vyše tisíc osôb, z ktorých stodeväťdesiattri aj zomrelo. Na území celého Uhorska si choroba vyžiadala cez dvestotisíc obetí.

V druhej polovici 19. storočia zasiahla obec prusko-rakúska vojna a znovu epidémia cholery, pričom záverečná fáza vojny sa odohrávala v bezprostrednom okolí Dúbravky. Pruské vojská postupovali v júli 1866 od Záhoria smerom na vtedajší Prešporok s cieľom obsadiť ho. Posledná bitka celej vojny sa odohrala v kopcoch nad neďalekým Lamačom, ktorú dodnes pripomína pamätník. V bojoch tam padlo približne sedemsto vojakov z oboch strán, väčšina však v uniforme rakúskej armády. Ako rakúske, tak aj pruské vojská Dúbravku vyrabovali. Obec navyše vyhorela a aby nešťastia nebolo málo, postupujúce pruské vojská so sebou priniesli aj nákazu cholery, ktorá sa rozšírila hlavne na Záhorí. Následkom cholery zomrelo na Slovensku okolo štyridsaťdvatisíc ľudí. Mŕtvi boli i v Dúbravke. Jej obyvatelia prišli okrem príbuzných aj o svoje domovy, dobytok a následkom májových mrazov tiež o úrodu. Kvôli ka-

tastrofálnej situácii sa tak obrátili prostredníctvom Ministerstva domobrany na panovníka, od ktorého požadovali úhradu škôd. Rovnako sa sťažovali na miestneho starostu a notára, keďže Dúbravčanom vraj svojvoľne predpisovali dane. Panovník ich žiadosti vyhovel a poskytol mimoriadnu podporu vo výške tritisícpäťsto zlatých, avšak sťažnosť na počínanie dúbravskej vrchnosti bola zamietnutá. Obyvatelia si následne vypracovali vlastné obecné i požiarne štatúty, vďaka čomu čiastočne obmedzili svojvoľné počínanie miestnych orgánov.

Prusko-rakúsku vojnu ako aj vyčíňanie cholery si nepochybne pamätali starí rodičia Gustáva Husáka, ktorí boli v tom čase deťmi. Husákov otec Nikodém zas mal možnosť sledovať založenie miestneho požiarneho zboru v roku 1889, ktorý okrem svojej protipožiarnej činnosti vykonával tiež najrôznejšie spolkové aktivity. Jeho členovia sa napríklad vytrvalo bránili zavedeniu maďarského jazyka do obecnej správy a po voľbách do miestneho zastupiteľstva v roku 1906 si vymohli právo používania slovenčiny na úrade. Po slovensky sa vyučovalo aj v dúbravskej škole, keďže obec nemala národnostne zmiešané obyvateľstvo a v slovenčine sa hrali i ochotnícke divadelné predstavenia. Do vyučovacieho procesu však v roku 1907 neslávne zasiahli povestné školské zákony, ktoré do štátnych škôl zavádzali maďarčinu ako povinný vyučovací jazyk. Učitelia na cirkevných školách boli zas motivovaní tzv. vlasteneckým (rozu-mej maďarským) výchovným pôsobením medzi žiactvom, teda čím viac maďarského jazyka i výchovy v maďarskom duchu, tým väčší plat. Od roku 1909 navyše pribudlo nariadenie o povinnom vyučovaní náboženstva v maďarčine. Sestry Gustáva Husáka sa tak po nástupe do miestnej ľudovej školy museli učiť maďarsky. Prenikaniu maďarčiny do verejnej správy sa Dúbravka ubránila do roku 1910.

Krátko pred vypuknutím prvej svetovej vojny, – v rokoch 1911 – 1912, – začal v chotári Dúbravky stavať bratislavský stolársky majster František Tavarík rekreačnú oblasť, tzv. Tavaríkovu kolóniu. Najprv vyrástli drevené chatky, určené najmä pre obyvateľov Prešporka, a neskôr i murovaná vilová štvrť. Ako sa píše v pamätnej knihe Dúbravky z roku 1935: „*František Tavarík prišiel do Dúbravky z Bratislavy. Najprv mal na pozemku Ferenča – drága drevený letný domček. Od jednotlivcov zakúpil okolité pozemky a v rokoch 1911 – 12 začal stavať vily. Pozemky i vily časom predával a obchodoval s nimi. Keďže k vilám nevedla riadna cesta, zakúpil od Márie Husákovej (rod. Vilemovej) pozemok, kde vybudoval riadnu cestu, ktorá sa bežne nazýva jeho menom.*“

Spomenul som, že Dúbravka mohla mať na začiatku 20. storočia okolo tisíc obyvateľov, čo na tú dobu nebolo málo. Napriek tomu sa najbližšie notárstvo i žandárska stanica nachádzali v Devínskej Novej Vsi a železničná stanica spolu s poštovým úradom naproti v Lamači (cesta pešo na lamačskú železničnú stanicu trvala pri normálnej chôdzi asi dvadsať minút). Ostatné inštitúcie vrátane lekára a nemocnice museli Dúbravčania v prípade potreby vyhľadať vo vtedajšom Prešporku, kam sa mohli dostať buď vlakom z Lamača, alebo jednoducho pešo, prípadne na vozoch. Z tohto pohľadu tak bola Dúbravka oproti okolitým obciam v nevýhode. V Husákovom rodisku sa nachádzalo len šesť zámožných roľníkov, ktorí vlastnili okolo päť hektárov pôdy a obyvatelia boli preto nútení hľadať sezónnu prácu v okolitých fabrikách. Najčastejšie v Prešporku, ale zriedkavá nebola ani práca v Rakúsku.

Pri opise dejín obce Dúbravka je dôležité spomenúť aj miestne sakrálné pamiatky, ktorých rozhodne nie je málo. Nad obcou sa ako istá dominanta týči Kostol sv. Kozmu

a Damiána, ktorý bol postavený v roku 1720 ako filiálka devínskej farnosti, s najväčšou pravdepodobnosťou na základoch staršieho kostola. Samostatnou farnosťou sa Dúbravka stala v roku 1807 a odvtedy tam viedli vlastné farské matriky, za čo sa miestni obyvatelia poďakovali vybudovaním kamenného kríža, ktorý dodnes stojí na začiatku Jadranskej ulice. Okolo kostola sa nachádza tiež cintorín spoločne s ranorenesančnou kaplnkou, pričom ďalšia kaplnka stojí neďaleko bývalej farskej budovy a je zasvätená Panne Márii Ružencovej. V obci sa ďalej nachádzajú aj iné sochy svätých i mariánske pamätníky. Všetky spomenuté sakrálné objekty, vybudované na pomerne malom priestore, svedčia o hlbokej zbožnosti niekdajšieho obyvateľstva Dúbravky, ktorá sa dedila z generácie na generáciu. Vytvorilo sa tu veľmi silné katolícke prostredie a povedomie, nepochybne súvisiace i s chorvátskym pôvodom tamojších ľudí. Asi ako najpozoruhodnejšia sa v tejto súvislosti javí skutočnosť, že Dúbravka bola kedysi navštevovaným pútnickým miestom, a to aj za ranej mladosti Gustáva Husáka.

Podľa legendy sa totiž jednoduchému dúbravskému pastierovi zjavila v korune stromu Panna Mária, ktorá mu oznámila posolstvo pre devínskeho farára. Stalo sa tak v čase, keď Dúbravka patrila pod devínsku farnosť. Farár slovám obyčajného pastiera neuveril, avšak za krátko nečakane oslepol, čo mal byť trest za odmietnutie posolstva. Zrak sa mu vrátil až po vrúcnych modlitbách a kajúcej ceste kolenačky lesnými cestami cez Devínsku Kobylu do Dúbravky. Správa o zjavení i oslepnutí sa následne rýchlo rozšírila po celom okolí a obec začali navštevovať pútnici, z ktorých milodarov mal podľa legendy vyrásť spomenutý Kostol sv. Kozmu a Damiána. Zvlášť obľúbenou sa Dúbravka stala pre Chorvátov zo všetkých častí Rakúsko-Uhorskej

monarchie. Drevo zo stromu, kde sa mala Panna Mária zjaviť, miestni obyvatelia uchovávali ako relikviu. Dúbravčania postavili neďaleko miesta zjavenia kamennú jaskynku pripomínajúcu tú v Lurdoch.

Z predchádzajúcich slov je badateľné, že Dúbravka bola po celý čas svojej existencie bežnou obcou západného Slovenska, ktorej obyvatelia sa desaťročia živilí obrábaním pôdy, pestovaním poľnohospodárskych produktov a chovom dobytka. Na začiatku 20. storočia k tomu pribudlo ovocinárstvo, najmä pestovanie čerešní, ktoré Dúbravčanov preslávili po širokom okolí. V obci žili poväčšine jednoduchí, skromní i hlboko veriaci ľudia, nútení každodenne fyzicky pracovať, aby uživilí svoje početné rodiny. Presne do takého sociálneho prostredia sa narodil aj Augustín Husák, ktorého predkovia mali svoj pôvod v Dúbravke i v neďalekom Lamači. Obyvatelia týchto dvoch obcí, ako aj Záhorskej Bystrice, Devínskej Novej Vsi či ďalších dedín na západ od Prešporka, sa medzi sebou dobre poznali a často i sobášili. Dúbravskí mládenci si neraz na dedinských zábavách vyhliadli dievča z Lamača a naopak. Lamačania i Dúbravčania boli preto po mnoho storočí príbuzensky previazaní, veď nakoniec – obe dediny ležali takmer presne oproti sebe a spájala ich prašná cesta.